

Tyresö kommun

Mia Ledwith
Karin Alexandersson

TJÄNSTESKRIVELSE

2010-06-14

1 (12)

Dnr: 0092/10-50

Socialnämnden

Beräkning av behov av äldreomsorg år 2010-2015

Förslag till beslut

1. Socialnämnden antar socialförvaltningens beräkning av behov av äldreomsorg år 2010-2015.
2. Socialnämnden ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta planera för att ett nytt äldreboende kan stå klart år 2014.
3. Socialnämnden ger vidare förvaltningen i uppdrag att utöka demensvården inom äldreboenden och antalet platser inom demensdagvården såsom föreslås i tjänsteskrivelsen.
4. Finansiering av behoven beaktas i budgetprocessen.

Anita Brynje
Socialchef

Catarina Stavenberg
Stabschef

Sammanfattning

Förvaltningen gör varje år beräkningar av behovet av permanenta platser i särskilt boende samt behovet av hemtjänst för de kommande åren. Beräkningarna bygger på statistik över behovet och befolkningsprognos från 2009.

Antalet äldre över 65 år beräknas öka med 1 342 personer under planperioden, varav personer över 80 år ökar med 480 personer. Andelen ålderspensionärer i Tyresö kommun var år 2009 uppe i samma nivå som länssnittet, d.v.s. knappt 15 procent. Tyresö har dock en relativt ung äldre befolkning, men efter år 2015 beräknas även andelen äldre över 80 år vara på samma nivå som i övriga länet.

Mot slutet av planperioden uppstår en brist på platser i särskilt boenden och socialnämnden har tidigare uppdragit åt förvaltningen att planera för att ett nytt äldreboende ska stå klart år 2014. De aktuella beräkningarna visar att behovet av ett nytt äldreboende år 2014 kvarstår. Planeringsprocessen pågår och inriktningen är att det nya äldreboendet ska uppföras invid Krusmyntan, på den tomt som ägs av kommunen och är planlagd för ändamålet. Demensvården måste utökas genom en successiv omstrukturering av befintliga platser och att det nya äldreboendet ges demensinriktning. Dagvården för demenssjuka utökas och avlastningen för anhöriga säkerställs.

När det gäller hemtjänsten i Tyresö har den ökat mycket kraftigt från andra halvåret 2009 och fortsättningsvis även under 2010. Den 1 juni 2010 hade 494 personer hemtjänst, vilket är 46 personer fler än beräkningarna utifrån demografin. Sedan många år tillbaka har en lägre andel av den äldre befolkningen i Tyresö haft hemtjänst jämfört med länet och riket. Det kan förklaras av att den äldre befolkningen i kommunen är betydligt yngre och att det är först år 2015 som andelen äldre över 80 år uppnår samma nivå som länsgenomsnittet. Den kraftiga ökningen inom hemtjänsten analyseras nu särskilt och i den ekonomiska prognosen beräknas ett överskridande på 5,3 Mkr år 2010. Finansieringen av de ökade behoven får beaktas i budgetprocessen för år 2011.

Det kommunala pensionärsrådet har informerats i ärendet vid sammanträdet den 20 maj 2010. KPR framhåller att de i särskild skrivelse till kommunstyrelsen

och socialnämnden befarat att årets budget inte skulle täcka kostnaderna för bl.a. hemtjänst. Detta tycks nu vara bekräftat.

Underlag

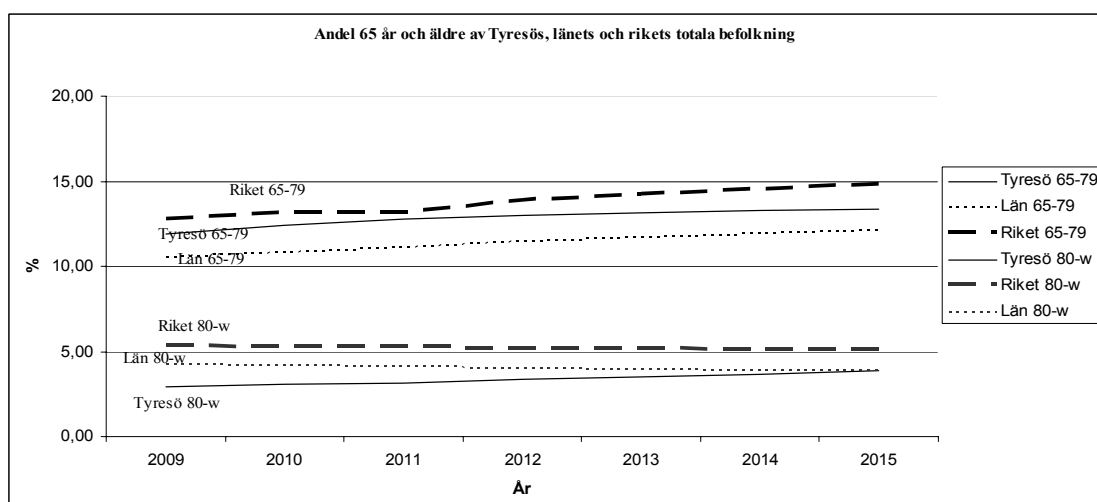
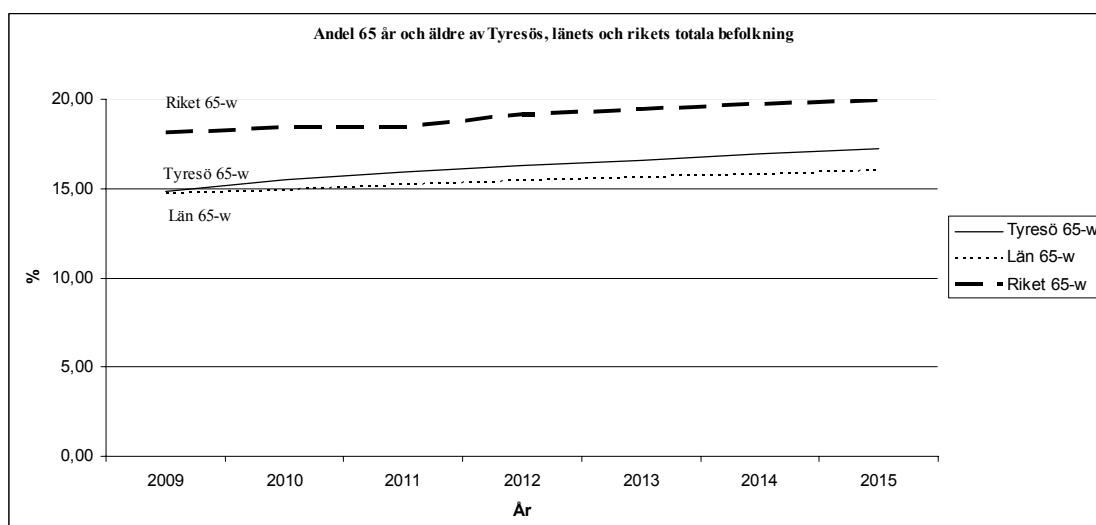
De beräkningar som görs för att ta fram denna plan baseras till stor del på den befolkningsprognos som tas fram inom kommunen. Prognosen revideras årligen för att ändringarna i befolkningsutvecklingen ska beaktas. Antalet personer som är 65 år och äldre i Tyresö kommun är idag¹ 6 316 och beräknas enligt befolkningsprognosen öka till 7 659 personer år 2015. Det är en ökning med 1 343 personer (21 procent), varav personer över 80 år beräknas öka med 480 personer (39 procent) under planperioden.

Idag utgör personer som är 65 år och äldre knappt 15 procent av Tyresös befolkning. År 2015 beräknas andelen ha stigit till nära 17 procent. Tyresö har i relation till övriga länet en ung befolkning, men sedan år 2009 är andelen ålderspensionärer på samma nivå som länssnittet. Efter 2015 kommer även gruppen 80 år och uppåt att hamna i nivå med länssnittet. Drygt hälften av dem som är 65 år eller äldre bor i Bollmora (57 procent), men även i Trollbäcken bor en stor andel äldre (34 procent). Andelen äldre i Tyresö Strand och Östra Tyresö sammantaget är däremot jämförelsevis låg (8 procent).

Befolkningsprognos

År	Antal personer 65-79 år	Antal personer 80-89 år	Antal personer 90-w år	Totalt 65-w år
2009	5 077	1 098	141	6 316
2010	5 314	1 168	152	6 634
2011	5 546	1 204	173	6 923
2012	5 699	1 289	181	7 169
2013	5 837	1 355	198	7 390
2014	5 900	1 421	219	7 540
2015	5 940	1 484	235	7 659

¹ Per den 31 dec. 2009

Befintlig verksamhet

Särskilt boende

Tyresö kommun har för närvarande 226 permanenta platser i särskilt boende, varav 90 platser (40 procent) drivs i privat regi. Kommunen disponerar nu 40 av totalt 52 platser på Krusmyntan, som ägs och drivs i privat regi.

I kommunen finns även 24 korttidsplatser, varav nio platser i privat regi. Efter ombyggnaden av sjukhemmet Syrenen har verksamheten planerats för ytterligare 7 platser korttidsvård för demenssjuka. Dessa platser disponeras för

närvarande som permanentboende på grund av hög efterfrågan. Dessutom finns 18 dagvårdsplatser för demenssjuka.

I budgeten för 2010 finns medel för köp av 17 externa helårsplatser vid särskilda behov. Utfallet för köpta platser i bokslutet för 2009 var 17,6 helårsplatser.

Hemtjänst

Den första juni 2010 hade 494 personer som var 65 år eller äldre hemtjänst i Tyresö kommun (exklusive personer med enbart trygghetslarm). Av dem fick knappt 70 procent sin hemtjänst från den kommunala utföraren och drygt 30 procent hemtjänst från privata utförare. Behovet av insatser varierar från enbart service till omfattande omsorgsbehov med besök flera gånger per dygn.

Personer som bor kvar i ordinärt boende har också tillgång till kompletterande verksamheter som korttidsboende och dagverksamhet, samt t.ex. fixarservice, anhörigstöd, trygghetslarm utan biståndsbedömning och omvårdnadsbidrag.

Vilka kommer att behöva plats på särskilt boende?

Enligt utvecklingen under senare tid blir befolkningen som är i behov av omsorg eller särskilt boende allt äldre. Befolkningen är friskare högre upp i åldrarna och när de väl är i behov av särskilt boende är de i behov av större omvårdnad än förr. Vid beräkning av behoven av särskilt boende måste hänsyn tas till att de som bedöms behöva särskilt boende är allt äldre och att beräkningen inte uteslutande kan baseras på befolkningsutvecklingen. Det är också viktigt att poängtera att trots alla satsningar på stöd i ordinärt boende så måste behoven av platser i särskilt boende tryggas.

Uppsökande verksamhet bland äldre

Under åren 2007 till 2009 genomförde Tyresö kommun en uppsökande verksamhet bland personer som var 80 år eller äldre i Tyresö och som inte var kända inom äldreomsorgen. Syftet med den uppsökande verksamheten var bland annat att få kännedom om de äldres levnadsförhållanden och att identifiera behov av information och stöd från kommunen.

När det gäller de äldres bostadsförhållanden framkom att drygt hälften av de cirka 500 som tillfrågades bodde i lägenhet och knappt hälften i villa eller

radhus. Hela 95 procent svarade att de hade ett fungerande boende. Fem procent (26 personer) uppgav att de önskade något annat av sitt boende och uppgav bl.a. följande orsaker: det är jobbigt att gå i trappor, för långt ifrån centrum och service, vill bo i mindre lägenhet och ha mer lättstädad, vill bo mer handikappanpassat, vill bo i seniorboende eller äldreboende. Det planerade trygghetsboende som ska stå klart hösten 2011 bedöms kunna tillgodose en del av de behov som identifierades under den uppsökande verksamheten.

Trygghetsboende/Seniorboende

I kommunen finns idag ungefär 67 seniorlägenheter som förmedlas enligt särskilda köregler. Ett planerat trygghetsboende med 74 hyreslägenheter beräknas stå klart oktober 2011. I boendet finns trygghetslarm, värdinna, gemensamma träff- och servicelokaler och möjlighet till gemensamma måltider. Trygghetsboende och seniorlägenheter förmedlas från 75 års ålder, med förtur till dem som är 90 år eller äldre, och är inte en biståndsbedömd insats. Enligt förvaltningens bedömning kan ett trygghetsboende i många fall förebygga och skjuta upp behovet av vård och omsorgsinsatser. Detta synsätt stöds även av Äldreboendedelegationen vilka ansvarat för den statliga utredning som bland annat behandlat och tagit fram förslaget om trygghetsbostäder². Intresset för det planerade trygghetsboendet är mycket stort. Den 30 april 2010 stod 1 249 personer i åldern 65 år och äldre i seniorbostadskön, jämfört med 769 personer ett år tidigare. 612 av personerna i årets kö var i åldern 75-90 år (jämfört med 385 pers. år 2009) och 24 personer var 90 år eller äldre (21 pers. år 2009).

Personer med demenssjukdomar

Demensprevalensen, det vill säga personer med demenssjukdomar, är mycket låg före 60 års ålder, men ökar markant ju äldre vi blir. Sannolikheten att utveckla demens ökar i hög ålder.

I Tyresö kommun finns idag uppskattningsvis cirka 432 personer som är 60 år och äldre med medelsvår till svår demens – det vill säga personer som inte klarar sig själva, utan är i behov av någon form av stöd.³ I planeringsperiodens början uppskattas 4,7 procent av den äldre befolkningen ha en demenssjukdom,

² Se SOU 2007:103 s.108

³ Vi har beräknat antalet personer med medelsvår till svår demens utifrån en beräkningsmodell för prevalens av demens i befolkningen som används av bl.a. SBU och SCB för ändamålet.

vilket därefter stiger gradvis årligen till 5,7 procent år 2015 till följd av åldersutvecklingen med fler äldre äldre.

Beräknat antal personer med demenssjukdom

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Totalt	411	432	453	474	498	522	546

Enligt Socialstyrelsen uppskattas cirka 40 procent av de demenssjuka ha behov av särskilt boende. Detta påverkas dock av vilken tillgång på stödjande insatser som finns i kommunen, t.ex. avlastning för anhöriga och dagvård. Av de personer som är 65 år eller äldre och bor i särskilt boende uppskattas cirka 60 procent vara personer som har en demenssjukdom.⁴ I kommunen måste kontinuerligt boendeplatserna struktureras efter behoven och idag finns cirka 100 platser för demenssjuka. Dessutom finns korttidsvård och möjlighet att köpa specifika platser externt. Förvaltningen bedömer att antalet platser för demenssjuka inom kommunens äldreboenden nu behöver utökas, både när det gäller korttids- och permanenta platser. Detta kan ske genom en successiv omstrukturering av befintliga platser samt att det nya äldreboendet som planeras till 2014 huvudsakligen har demensinriktning.

Merparten av dem som har en demenssjukdom bedöms ha ett omsorgsbehov som kan tillgodoses med omvårdnadsinsatser i ordinarie bostad. På grund av det stora antalet personer som bedöms kunna få sina behov tillgodosedda i hemmet är det viktigt att hemtjänsten har erforderlig kompetens för personer med demenssjukdomar.

Kommunen har en relativt väl utbyggd dagvård (18 platser) där personer med demenssjukdom ges möjlighet att få social samvaro och stimulering samt för att ge avlastning till anhöriga. Behovet av dagvård har dock under flera år ökat i takt med att antalet personer med demenssjukdom ökat, samtidigt som många i målgruppen bor kvar hemma. Sedan en tid tillbaka är det kö till dagvården och en utökning av antalet platser behövs. Även växelvård i korttidsboende ger ökad möjlighet till kvarboende genom vård under en kortare tid samt stöd och avlastning för anhöriga. En utökning av dagvården behövs och tillgången på korttidsplatser måste säkerställas för demenssjuka och avlastning för anhöriga.

⁴ Socialstyrelsen: *Hälsoekonomiskt vetenskapligt underlag. Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom 2010*

Utrikes födda i kommunen

Totalt fanns det 1 204 utrikes födda personer i åldern 65 år eller äldre i Tyresö kommun 2009, vilket var 19 procent av de äldre. Dessa var fördelade på ett 50-tal olika länder, men nära hälften kom från något av de nordiska länderna.

Genom att personalen inom äldreomsorgen i stort sett speglar samhället i övrigt kan behoven huvudsakligen tillgodoses genom befintlig personal. Under 2008 utökades kundvalet inom hemtjänsten och flerspråkighet har värderats särskilt vid upphandlingen av privata företag. Specifika behov kan även tillgodoses genom externa köp av platser.

Äldre med missbruks- eller psykiska problem

Vid planeringen av framtida behov inom äldreomsorgen måste även behoven hos äldre personer med missbruks- eller psykiska problem beaktas, såväl när det gäller omvårdnadsbehov på grund av missbruk eller psykiska problem, som till följd av somatiska sjukdomar.

Andel med behov av plats på särskilt boende

Utgångspunkten för beräkningarna av behovet av platser inom särskilda boenden i kommunen är befolkningsprognosen och statistik över behovet. Befolkningsprognosen visar att antalet personer 65 år och äldre ökar med 320-120 personer per år under perioden 2010-2015. Ökning är störst i början av perioden, för att sedan avta.

De flesta äldre i Tyresö kommun har ingen kommunal biståndsbedömd insats. Av personer i åldern 65-79 år är det cirka 1,3 procent som bor permanent på ett särskilt boende. Andelen personer mellan 80 och 89 år som bor på särskilt boende i kommunen uppgår till 9,0 procent, medan de som är 90 år och äldre uppgår till 36,9 procent. Som utgångspunkt har uppgifter om antalet personer som bodde permanent i särskilt boende i Tyresö kommun den 31 december 2009 hämtats ur verksamhetssystemet Vård och Omsorg.⁵

⁵ Normalt skulle beräkningarna ha grundats på officiell statistik från den 30 juni 2009, men Socialstyrelsen har beslutat att inte alls publicera statistik för 2009 eftersom den inte anses vara tillförlitlig/hålla tillräcklig kvalitet.

Prognos över antal personer med behov av särskilt boende

År	Personer med behov	Behov i %	Personer med behov	Behov i %	Personer med behov	Behov i %	Personer med behov
	65 - 79 år	65 - 79 år	80 - 89 år	80 - 89 år	90 - w år	90 - w år	totalt
2009	67	1,32	99	9,02	52	36,88	218
2010	70	1,32	105	9,02	56	36,88	231
2011	73	1,32	109	9,02	64	36,88	246
2012	75	1,32	116	9,02	67	36,88	258
2013	77	1,32	122	9,02	73	36,88	272
2014	78	1,32	128	9,02	81	36,88	287
2015	78	1,32	134	9,02	87	36,88	299

I Tyresö kommun är en lägre andel äldre i behov av särskilt boende än i övriga länet och riket. Både i Stockholms län och riket var den genomsnittliga andelen personer i åldern 65 år och äldre som bodde på särskilda boenden drygt 5 procent, medan den i Tyresö kommun var knappt 4 procent⁶. Bland dem som var 80-89 år var det både i Stockholms län och i riket i genomsnitt drygt 11 procent som bodde på särskilt boende, jämfört med 10 procent i Tyresö. I den äldsta gruppen äldre – 90 år och äldre – var det i riket drygt 36 procent som bodde i särskilt boende, jämfört med cirka 35 procent i Stockholms län och 34 procent i Tyresö kommun.

Den lägre nivån äldre i behov av särskilt boende i Tyresö jämfört med länet och riket förklaras delvis av att Tyresös befolkningsammansättning skiljer sig från länets, då Tyresö har en förhållandevis ung äldre befolkning. Det faktum att Tyresö – till skillnad från flera andra kommuner i länet – inte längre har några servicehus, kan också ha viss betydelse.

⁶ Siffrorna är hämtade från Socialstyrelsens rapport *Äldre – vård och omsorg andra halvåret 2008* med uppgifter för den 31 december 2008, vilket är den mest aktuella officiella statistik som f.n. finns om behov av äldreomsorg inom olika åldersgrupper för rike, län och kommuner. Se vidare fotnot 4.

Beräknat platsbehov i särskilt boende

År	Behov av platser	Antal egna platser	Antal köpta platser i budget	Korttidsplatser	Differens	Trygghetsboendet
2009	218	216	16	10	24	-
2010	231	226	17	10	22	-
2011	246	238	17	10	19	74
2012	258	243	17	10	12	74
2013	272	245	17	10	0	74
2014	287	287 (245)*	17	10	0 (-15)*	74
2015	299	299 (245)*	17	10	0 (-27)*	74

* Ett nytt äldreboende planeras från år 2014 – därmed uteblir det underskott på platser som annars skulle bli fallet och som i tabellen anges inom parentes.

I tabellerna ovan har hänsyn tagits till ombyggnaden av Syrenen och Kastanjen, vilken medfört en minskning med totalt åtta platser från hösten 2009. Under 2011 planeras restaurang Lyktan på Björkbackens äldrecentrum att flytta ut från äldrecentrum till en fristående byggnad i direkt anslutning till Björkbacken. Den före detta restauranglokalen kan då komma att byggas om till ytterligare sju boendeplatser. Ökningen med fem platser årligen (tio platser år 2010 p.g.a. tidigareläggning av en option) är de platser som Tyresö kommun har option på i det nya boendet Krusmyntan (totalt 52 platser år 2013).

De korttidsplatser som är angivna i tabellen ovan är en uppskattning att tio av de befintliga 24 korttidsplatserna kan användas till personer som väntar på en specifik permanent plats på ett särskilt boende (där behovet inte kan tillgodoses med utökad hemtjänst i ordinärt boende under väntetiden). Det ska vid analys av ovanstående tabell tas i beaktande att detta endast är en ögonblicksbild. Den tar inte hänsyn till vare sig belägningsgrad eller att en plats kanske bebos av olika personer under ett och samma år.

Slutsats

Mot slutet av planperioden uppstår en brist på platser och socialnämnden har tidigare uppdragit åt förvaltningen att planera för att ett nytt äldreboende ska stå klart år 2014. De aktuella beräkningarna visar att behovet av ett nytt äldreboende år 2014 kvarstår. Planeringsprocessen pågår och inriktningen är att det nya äldreboendet ska uppföras invid Krusmyntan, på den tomt som ägs av kommunen och är planlagd för ändamålet.

Demensvården måste utökas genom en successiv omstrukturering av befintliga platser och att det nya äldreboendet ges demensinriktning. Dagvården för demenssjuka utökas och avlastningen för anhöriga säkerställs.

Beräkning av behov av hemtjänst

Antalet personer med hemtjänst har ökat de senaste åren från 223 personer 2004 till 423 personer den 30 juni 2009. Det innebär att andelen personer 65 år och äldre med hemtjänstinsatser har ökat från 4,6 procent år 2004 till 6,7 procent år 2009.

Behov av hemtjänst i olika åldergrupper

År	Antal 65-79 år	Behov i %	Antal 80-89 år	Behov i %	Antal 90-w år	Behov i %	Totalt
2004	82	2,08	110	13,19	31	26,27	223
2005	119	2,9	123	14,15	37	29,13	279
2006	139	3,27	154	16,78	55	41,67	348
2007	154	3,21	198	17,17	44	34,61	396
2008	145	3,02	193	18,81	48	35,04	386
2009	147	2,90	223	20,31	53	37,59	423

Då det under de senaste åren har skett en mycket kraftig ökning av både antal personer och antal timmar inom hemtjänsten är prognosen över planperioden svår att säkerställa. I tabellen nedan finns en prognostiserad uppräknig av antalet personer som kommer att vara i behov av hemtjänst. Prognosen bygger på att behovet andelsmässigt ligger kvar på samma nivå per åldersgrupp som i juni 2009.

Från och med den 1 juli 2009 förenklades skattelättnaderna för hushållsnära tjänster, vilket hittills dock endast haft marginell effekt på behovet av hemtjänsttimmar.

Antal personer med prognostiserat behov av hemtjänst

År	Antal 65-79	Behov i procent	Antal 80-89	Behov i procent	Antal 90-w	Behov i procent	Totalt
2009	147	2,9	223	20,31	53	37,59	423
2010	154	2,9	237	20,31	57	37,59	448
2011	161	2,9	245	20,31	65	37,59	471
2012	165	2,9	262	20,31	68	37,59	495
2013	169	2,9	275	20,31	74	37,59	518
2014	171	2,9	289	20,31	82	37,59	542
2015	172	2,9	301	20,31	88	37,59	561

I jämförelse med både Stockholms län och riket har avsevärt färre av de äldre i Tyresö kommun behov av hemtjänst. Sett till hela gruppen äldre (65–w år) var det 6,7 procent i Tyresö som hade behov av hemtjänst jämfört med 9,9 procent i länet och 9,5 procent i riket. En jämförelse av de tre åldergrupperna 65–79 år, 80–89 år samt 90–w år var för sig visar även den att behoven av hemtjänst i länet och riket genomgående ligger 0,5–2 procent över behovet i Tyresö kommun.

Behov och prognos över behov av hemtjänst, antal personer och timmar per år

År	Antal personer	Förändring personer	Antal timmar	Förändring timmar
2009	423	-	144 170*	-
2010	448	25	152 690	8 520
2011	471	23	160 530	7 840
2012	495	24	168 710	8 180
2013	518	23	176 550	7 840
2014	542	24	184 730	8 180
2015	561	19	191 200	8 520

* Enligt uppgift i socialnämndens bokslut och verksamhetsberättelse 2009.

För år 2009 uppgick antalet hemtjänsttimmar till i genomsnitt 27,4 timmar per brukare och månad*. Behovet av hemtjänsttimmar beräknas med denna utgångspunkt öka med cirka 7 500 - 8 500 timmar per år under planeringsperioden.

Slutsats

Behovsprognosen i kommunens äldreplan bygger på behoven den 30 juni föregående år relaterat till prognostiserad befolkningsökning. Den mest aktuella officiella statistiken har i flera år utgått från behoven i juni månad. Den aktuella situationen i Tyresö är att hemtjänsten ökat mycket kraftigt från andra halvåret 2009, vilket fortsatt under 2010. Den 1 juni 2010 hade 494 personer hemtjänst, vilket är 46 personer fler än beräkningarna utifrån demografin.

Sedan många år tillbaka har en lägre andel av den äldre befolkningen i Tyresö haft hemtjänst jämfört med länet och riket. Det kan förklaras av att den äldre befolkningen i kommunen är betydligt yngre och att det är först år 2015 som andelen äldre över 80 år uppnår samma nivå som länsgenomsnittet. Den kraftiga ökningen inom hemtjänsten analyseras nu särskilt och i den ekonomiska prognosen beräknas ett överskridande på 5,3 Mkr 2010. Finansieringen av de ökade behoven måste beaktas i budgetprocessen för år 2011.